

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

VERKENNING PRAKTIJKGERICHT ONDERZOEK OP HOGESCHOLEN

*OCW
Vereniging Hogescholen
Regieorgaan SIA
November 2019*

Voorwoord

In het Sectorakkoord hbo 2018 hebben de Vereniging Hogescholen en de minister van OCW afgesproken een gezamenlijke verkenning te starten naar de relevante beleidsvragen en prioriteiten voor praktijkgericht onderzoek en een toekomstbeeld te schetsen ten behoeve van de nieuwe Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek van de minister van OCW. Samen met Regieorgaan SIA hebben we een stuurgroep voor deze verkenning opgericht en een werkgroep samengesteld, waarmee we uitwerking hebben gegeven aan deze afspraak. Er zijn gesprekken gevoerd met belanghebbenden binnen het hbo en partners uit de gehele kennisketen en het werkveld, en er zijn diverse rapporten geraadpleegd van onder andere de OESO, Onderwijsraad en AWTI. Ook is een objectief beeld opgesteld van de huidige stand van het praktijkgericht onderzoek in het hbo door een onafhankelijke partij (Birch). Dit heeft geresulteerd in de verkenning die nu voorligt, deze bestaat uit drie onderdelen:

1. De stand van het praktijkgericht onderzoek in het hbo, waarmee de huidige situatie met betrekking tot praktijkgericht onderzoek objectief en grondig in kaart is gebracht. *(aparte bijlage)*
2. Een toekomstbeeld, waarmee een stip op de horizon wordt gegeven voor de verdere ontwikkeling van het praktijkgericht onderzoek op hogescholen.
3. Versnellingsopties, waarin een aantal mogelijkheden worden geschetst die kunnen bijdragen aan de (snellere) overgang van de huidige situatie naar het toekomstbeeld.

Deze verkenning kan door de minister van OCW gebruikt worden als inbreng voor haar nieuwe strategische agenda. Ook voor de hogescholen, de Vereniging Hogescholen en Regieorgaan SIA biedt deze verkenning belangrijke aangrijpingspunten voor de strategische koers van betreffende instellingen en organisaties. Gezamenlijk hebben we de afgelopen decennia gebouwd aan het praktijkgericht onderzoek dat een onmisbare plek heeft ingenomen in ons kennisecosysteem. Met deze verkenning hebben we de koers uitgezet om te komen tot praktijkgericht onderzoek dat een volwaardige rol heeft in ons kennisecosysteem en hogescholen die toegerust zijn om deze rol te vervullen.

De stuurgroep,

Marcelis Boereboom, directeur-generaal Hoger Onderwijs, Beroepsonderwijs, Wetenschap & Emancipatie

Huib de Jong, vice-voorzitter Vereniging Hogescholen

Michaël van Straalen, voorzitter Regieorgaan SIA

De toekomst van het praktijkgericht onderzoek aan hogescholen

Praktijkgericht onderzoek tot nu toe: van eerste stappen naar onmisbaar

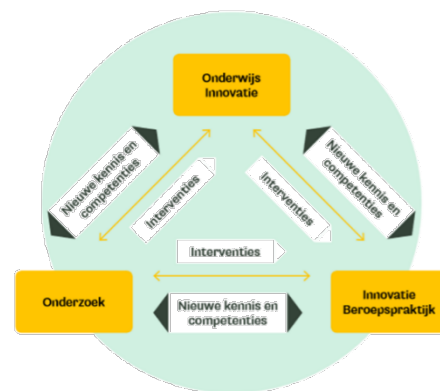
Hogescholen zijn kennisinstellingen die hoger beroepsonderwijs aanbieden en de professional van de toekomst opleiden. Kennis en innoverend vermogen worden steeds belangrijker. Economische en maatschappelijke ontwikkelingen vragen om professionals die snel en adequaat kunnen inspelen op nieuwe omstandigheden en om professionals die met een onderzoekende houding naar hun vakgebied kijken. Hogescholen moeten daarom responsief en actueel onderwijs aanbieden dat sterk in verbinding staat met het veranderende werkveld, daar is praktijkgericht onderzoek voor nodig.¹ Daarnaast is er een groeiende maatschappelijke en politieke behoefte aan kennis en innovatie die aansluit op maatschappelijke vraagstukken zoals gezondheid, klimaat, inclusiviteit en leefbaarheid.² Dit zijn ook de vraagstukken waar mkb-ondernemingen en publieke instellingen een bijdrage aan moeten leveren, vanuit de vraag van het publieke domein, en omdat juist daar nieuwe markten ontstaan.³ Hogescholen, die middenin de samenleving staan, zijn van cruciale betekenis voor de verbinding van het onderwijs, het onderzoek en de beroepspraktijk met deze maatschappelijke vraagstukken.

De co-creatie tussen onderwijs, onderzoek en de beroepspraktijk is kenmerkend voor het praktijkgericht onderzoek dat onder leiding van lectoren wordt uitgevoerd. Deze samenwerking betreft zowel de vraagstelling, de uitvoering als de toepassingen van de resultaten in de praktijk en het onderwijs. Om dit te kunnen realiseren vindt praktijkgericht onderzoek vrijwel altijd plaats in netwerken en is het vaak kort-cyclisch om aan te sluiten bij de behoeften van de praktijk.

In dit onderzoek worden verschillende soorten kennis gecombineerd; zowel wetenschappelijke kennis als kennis, ervaring en kunde van praktijkprofessionals. Daarbij wordt er nauw samengewerkt met de praktijk om te zorgen dat onderzoeksresultaten ook begrepen en gebruikt worden.

Praktijkgericht onderzoek heeft zich de afgelopen twee decennia in een hoog tempo ontwikkeld tot een onmisbare vorm van wetenschappelijk onderzoek in de Nederlandse kennisinfrastructuur. De breedte van onderzoeksproducten⁴ biedt een kans om op een meer gedifferentieerde manier naar wetenschap te kijken. Praktijkgericht onderzoek verruimt hiermee het beeld van wat wetenschap is en hoe wetenschap bij kan bijdragen aan maatschappelijke uitdagingen.

Dit toekomstbeeld schetst de ontwikkeling van praktijkgericht onderzoek op hogescholen waarbij dit onderzoek een volwaardig onderdeel uitmaakt van het kennisecosysteem, met hogescholen die toegerust zijn op hun rol. De focus in deze ontwikkeling verschuift daarmee van de fundamentele bouwen naar professionalisering en versterking van het praktijkgericht onderzoek. Dit toekomstbeeld dient als een stip op de horizon en als kompas om deze stip sneller te bereiken.

¹ Onmisbare schakels, AWTI (2017), Meer innovatieve professionals; Onderwijsraad; 2014

² Dit blijkt bijvoorbeeld uit de programmering van onderzoek, voor het eerst zichtbaar in de *societal challenges* van de EU, en in Nederland ook zichtbaar in de Nationale Wetenschapsagenda en het missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid.

³ AWTI, WRR, OR

⁴ Denk aan bijvoorbeeld toolkits voor professionals, prototypes, apps, moocs, digitale platforms, visualisaties, inspiratieboeken, simulators, robots, onderwijsprogramma's, etc.

De stip op de horizon: volwaardig en toegerust

1. *Praktijkgericht onderzoek aan hogescholen is volwaardig geïntegreerd in ons (regionale, nationale en internationale) kennisecosysteem*

Alle hogescholen zijn kennisinstellingen die vanuit hun kracht, namelijk samenwerking en verbinding, kiezen voor het doen van praktijkgericht onderzoek.

Praktijkgericht onderzoek wordt net zo gewaardeerd als andere vormen van onderzoek. Zowel private als publieke partijen werken op grote schaal samen met hogescholen en investeren mede in praktijkgericht onderzoek. Praktijkgericht onderzoek wordt beoordeeld op zijn eigen merites; de kaders, criteria en kennisproducten kennen voor praktijkgericht onderzoek een eigen uitwerking ten opzichte van andere vormen van onderzoek. De tweede geldstroom voor praktijkgericht onderzoek is in balans met de eerste geldstroom; er is voldoende omvang om effect te hebben op de eerste geldstroom. De tweede geldstroom heeft een regiefunctie en is gericht op het bevorderen van kwaliteit en thematische coördinatie. Daardoor worden verbindingen tussen hogescholen onderling en tussen hogescholen en haar publiek en private partners regionaal, nationaal en internationaal gerealiseerd. Daarmee versterkt de tweede geldstroom samenwerking in consortia, en borgt ze dat er geen versnippering, witte vlekken of juist te veel overlap plaatsvindt. Ten slotte komt de samenwerking van hogescholen met praktijkpartners ook tot uiting in significante investeringen van de praktijkpartners in het onderzoek van hogescholen (derde geldstroom).

Praktijkgericht onderzoek heeft een sleutelpositie in het kennisecosysteem; het vormt een relevante schakel tussen het bedrijfsleven, lokale overheden, publieke organisaties en andere kennis- en onderwijsinstellingen. Daarmee dragen hogescholen bij aan kennis in de regio. Op nationaal niveau dragen ze betekenisvol bij aan oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken in samenwerking met universiteiten, onderzoeksorganisaties (zoals TO2, RKI's) en nationale overheden en daarnaast is de hogeschool ook goed aangesloten op de internationale kennisinfrastructuur en levert hieraan een actieve bijdrage. Dit is belangrijk omdat natuurlijke kennispartners van hogescholen zoals universiteiten, het mkb en andere organisaties die zo cruciaal zijn voor de vraagarticulatie, het werkterrein al vaak verbreed hebben naar buiten onze landsgrenzen. Internationalisering van het praktijkgerichte onderzoek is daarom een vehikel voor innovatie.

Wat kan dit betekenen voor het praktijkgericht onderzoek?

- Samenwerkingsverbanden hebben een duurzaam karakter en hogescholen participeren of zijn penvoerend in meer regionale en nationale consortia.
- Hogescholen spelen een belangrijke en verbindende rol in onderzoeksconsortia in het kader van de NWA routes en in de missiegedreven programma's van de topsectoren.
- Hogescholen zijn in staat om structureel de impact van hun onderzoek kwalitatief en kwantitatief te duiden.
- Hogescholen zijn een zeer gewaardeerde partner voor andere kennisinstellingen vanwege hun expertise op het gebied van realiseren van impact van kennis naar de regio en het bijzonder het mkb.
- Hogescholen participeren vaker in Europese onderzoeksprogramma's en zijn daarin vaker penvoerend. Hiermee geven ze meer internationale ruchtbaarheid aan het praktijkgericht onderzoek van hogescholen.
- De synergie tussen de verschillende fysieke samenwerkingsplekken (campussen, living labs, fieldlabs, Centers of Expertise) wordt ten volle benut.
- Er is meer organisatorische samenwerking tussen kennisinstellingen, bijvoorbeeld via dubbelaanstellingen (o.a. lectoren in instituten, lector-hoogleraren en practor-lector) waardoor de verbinding in het kennisecosysteem wordt versterkt.

- Praktijkgericht onderzoek neemt volwaardig deel in de NWO-structuur en dit onderzoek wordt binnen NWO op de eigen merites beoordeeld.

2. Hogescholen zijn toegerust op hun rol, met duurzame en effectieve onderzoeksgroepen.

Onderzoeksgroepen van hogescholen hebben voldoende capaciteit om hun rol optimaal en kwalitatief goed te vervullen. De onderzoeksgroepen zijn duurzaam, voldoende omvangrijk en gebouwd op basis van een volledig functiehuis, met lectoren, hbo-postdocs, promovendi docent-onderzoekers, onderzoekende practitioners en studenten. Elke hogeschool heeft een ondersteunende structuur van voldoende omvang ter stimulering van het onderzoek en de verbinding met het onderwijs. Dit betekent dat de eerste geldstroom voor het onderzoek van hogescholen toereikend is om een optimale verbinding tussen onderzoek en onderwijs te borgen en hiermee een stevig fundament vormt van het praktijkgericht onderzoek aan een hogeschool. Deze verbinding levert een sterke bijdrage aan de vernieuwing van het onderwijs en biedt een rijke leeromgeving aan studenten.

Er is dus sprake van massa, maar ook van focus in combinatie met het vermogen om in te spelen op een continu veranderende maatschappij. Hogescholen kiezen voor meerjarige en duurzame onderzoeksprofilering, passend bij het eigen onderwijs, het profiel van de hogeschool, en de vraagstukken in de regio. Deze stabiele basis geeft ruimte om met kort-cyclisch onderzoek in te spelen op de actuele kennisbehoefte. Hogescholen stemmen het onderzoek ook op landelijk niveau met elkaar af, onder andere via de verschillende lectorenplatforms en de Centers of Expertise waardoor het onderzoek doelmatig wordt uitgevoerd, waar nodig verbindingen tot stand worden gebracht en waardoor onderzoeksresultaten worden verspreid dusdanig dat er een maximale impact wordt bereikt.

Wat kan dit betekenen voor de onderzoeksgroepen?

- Hogescholen committeren zich langjarig aan onderzoeksthema's die van belang zijn voor de regio en relevant in nationaal en aansluitend in internationaal perspectief, daarbij is het van belang dat er voldoende ruimte blijft om in te spelen op de dynamiek van de opleidingen en de omgeving.
- Onderzoeksgroepen zijn robuust. Ze zijn daarmee niet afhankelijk van bijvoorbeeld één lector of tijdelijke projectfinanciering.
- De inzet van de middelen weerspiegelt het profiel en de identiteit van de hogeschool.
- De gehele capaciteit van de onderzoeksgroepen is toegenomen, met name het aantal docentonderzoekers en hiermee de verbinding tussen het onderwijs en onderzoek structureel geworden
- Er is in de inrichting van het onderzoek binnen hogescholen meer aandacht voor de verantwoordelijkheid van de lector voor de inhoud en management van het onderzoek en voor de samenwerking met hoofddocenten voor de verbinding van het onderzoek met het onderwijs.
- Er is meer aandacht voor carrièrepaden voor onderzoekers binnen de onderzoeksgroepen en bij de werving van docent-onderzoekers is meer aandacht voor het onderzoeksprofiel, in personeelsgesprekken is meer aandacht voor de onderzoeksprestaties.
- Meer eerste geldstroommiddelen komen beschikbaar voor het praktijkgericht onderzoek
- Hogescholen zijn in staat meer middelen uit Europese onderzoeksprogramma's te verwerven.
- Een goed functionerend nationaal kwaliteitszorgsysteem voor praktijkgericht onderzoek blijft onverminderd belangrijk. Het Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek wordt continu doorontwikkeld en heeft brede maatschappelijke erkenning.

Versnellingsopties voor praktijkgericht onderzoek in het hbo

Volwaardig geïntegreerd in ons kennisecosysteem en toegerust op hun rol, dat is de stip op de horizon die in het toekomstbeeld is geschetst. In de Wetenschapsbrief van 2019 heeft de minister geconcludeerd dat het praktijkgericht onderzoek inmiddels een onmisbaar onderdeel vormt van ons kennisecosysteem, maar om het hierboven geschetste toekomstbeeld te bereiken, moeten nog meerdere stappen gezet worden.

In dit deel van de verkenning worden een aantal 'versnellingsopties' beschreven, die als inspiratie dienen voor hogescholen, Regieorgaan SIA en de minister van OCW. De versnellingsopties zijn suggesties van de stuurgroep en komen onder andere voort uit gesprekken met hogescholen, hun partners, andere kennisinstellingen en rapporten zoals *De stand van praktijkgericht onderzoek in Nederland* en publicaties van de AWTI, Onderwijsraad en OESO⁵.

De versnellingsopties zijn uitgewerkt aan de hand van de twee lijnen die ook in het toekomstbeeld beschreven staan. Per onderwerp worden relevante beleidsvragen toegelicht, maatregelen benoemd die nu al bijdragen aan het dichterbij brengen van het toekomstbeeld, en mogelijkheden beschreven om dit versneld dichterbij te brengen.

Praktijkgericht onderzoek aan hogescholen is volwaardig geïntegreerd in ons (regionale, nationale en internationale) kennisecosysteem

Om tot een volwaardige integratie binnen het kennisecosysteem te komen, dient praktijkgericht onderzoek haar maatschappelijke impact verder te vergroten, met meer focus en massa.

Relevante beleidsvragen:

Om dit te kunnen realiseren dienen de volgende beleidsvragen beantwoord te worden:

1. Hoe kunnen kaders, criteria en kennisproducten voor praktijkgericht onderzoek een eigen uitwerking krijgen ten opzichte van andere vormen van onderzoek, zodat praktijkgericht onderzoek op eigen merites kan worden beoordeeld?
2. Welke ontwikkelingen zijn nodig om te komen tot een situatie waarin het praktijkgericht onderzoek in nationale subsidieprogramma's op eigen merites beoordeeld wordt?
3. Welke ontwikkelingen zijn nodig om praktijkgericht onderzoek in staat te stellen een sleutelpositie als verbinder in te nemen in regionale, nationale en internationale kennisecosystemen?
4. Hoe stimuleer je binnen maatschappelijke vraagstukken de samenwerking van hogescholen met kennispartners en publiek en private partners?
5. Hoe stimuleer je dat bestaande faciliteiten en infrastructuur van universiteiten en andere kennisinstellingen beter benut worden voor gebruik door hogescholen?

Wat draagt nu al bij?

- De ontwikkeling van de Deltapremie door VH en Regieorgaan SIA, met steun van OCW. Hiermee worden ambassadeurs voor het praktijkgericht onderzoek gecreëerd en ervaring opgedaan met het beoordelen van kwalitatief hoogwaardig praktijkgericht onderzoek.
- De regeling lectorenplatforms van Regieorgaan SIA. Dit draagt bij aan nationale samenwerking en afstemming tussen lectoraten.
- Deelname van hogescholen aan Meerjarige Missiegedreven Innovatieprogramma's (MMIP's) en aan de Kenniscoalitie zorgt voor samenwerking en positionering in het kennisecosysteem.
- UAS NL, die een *liaison officer* in Brussel aanstelt. Dit ondersteunt de Europese ambities van de hogescholen en stimuleert de aansluiting tussen de regionale/nationale en de Europese context.
- De ontwikkeling van de L.int-regeling (Lectoren in Instituten). Deze regeling stimuleert de verbinding en samenwerking tussen fundamenteel en praktijkgericht onderzoek.
- Ontwikkeling Atlas en het publicatieplatform Nationaal Platform Praktijkgericht Onderzoek. Deze dragen bij aan de zichtbaarheid en stimuleren afstemming en samenwerking.

⁵ Zie voor een volledig overzicht van betrokkenen de bijlage

- Deelname van hogescholen aan de programma's van de Nationale Wetenschapsagenda. Hierdoor wordt samenwerking in brede consortia gestimuleerd en dit levert nieuwe netwerken en samenwerkingsverbanden op.

Mogelijkheden ter versnelling:

- Het doorontwikkelen van Centres of Expertise. De Centres zijn een positief geëvalueerde ontwikkeling in het hbo die bijdraagt aan de profilering van hogescholen, met impact op onderzoek, onderwijs, de beroepspraktijk en samenleving. Naar aanleiding van het advies van de commissie Reiner kan deze ontwikkeling verder worden versterkt. Daarnaast kan ook breder ingezet worden op de ontwikkeling van fysieke samenwerkingsplekken (Fieldlabs, Campussen)
- Het consolideren van praktijkgericht onderzoek binnen de NWO-structuur. Praktijkgericht onderzoek kan haar eigenstandige positie en karakter verder versterken door een volwaardig maar ook eigenstandig onderdeel te blijven binnen de NWO-structuur. Deze eigenstandigheid is voor de korte en middellange termijn relevant, waarbij deze zowel bestuurlijk, organisatorisch en budgettair geborgd blijft.
- Stimuleren van de aansluiting met het mkb in de regionale netwerken, bijvoorbeeld door meer fysieke plaatsen te creëren waar samengewerkt kan worden.
- Hogescholen stimuleren om zich in samenhang te profileren en zich langjarig te committeren aan bij het onderwijs passende maatschappelijk relevante thema's.
- Aandacht voor praktijkgericht onderzoek binnen de KNAW vergroot de integratie van praktijkgericht onderzoek in het wetenschaps- en innovatiesysteem. Nog bezien zou moeten worden in welke vorm en op welke termijn dit wenselijk is.
- Stimuleren dat de samenwerking met andere kennisinstellingen wordt vergroot. Door intensiever samen te werken met andere kennisinstellingen versterkt het praktijkgericht onderzoek haar verbinding met de rest van het kennisecosysteem. Dit kan op het niveau van overkoepelende organisaties bijvoorbeeld in de vorm van een samenwerkingsovereenkomst tussen de Vereniging Hogescholen, Regieorgaan SIA en TO2. Daarnaast kan het aantal dubbelaanstellingen vergroot worden, zoals deeltijdlectoren TO2, lector-hoogleraren en lector-practoren. Ook kunnen bestaande onderzoeksfaciliteiten van universiteiten en andere kennisinstellingen beter worden benut voor het praktijkgerichte onderzoek. Tevens kan de ontwikkeling van sectorplannen gestimuleerd worden voor het praktijkgerichte onderzoek, die aansluiten op de onderzoekssectorplannen in het wo.
- Het versterken van onderzoek in Europees verband. Door haar positie in Europa te versterken, kunnen hogescholen hun impact vergroten. Verdere versterking hiervan kan doordat de Vereniging Hogescholen, Regieorgaan SIA en RVO samenwerken om hogescholen toe te rusten op een goede positionering in Horizon Europe, interreg- en structuurfondsen. Ook kan worden gekeken naar het wegnemen van belemmeringen in de deelname aan EU programma's, bijvoorbeeld ten aanzien van het kaderbesluit nationale EZ subsidies.
- Drempels voor internationale samenwerking wegnemen. In het huidige instrumentarium van SIA kunnen onbedoelde drempels voor de verwezenlijking van internationale ambities worden weggehaald. De informatievoorziening over reeds bestaande mogelijkheden kan worden verbeterd en ook in Engelstalige vertaling een breder publiek bereiken. Er kan (ook vanuit bestaande regelingen) in beperkte mate budget beschikbaar worden gesteld voor internationalisering, bijvoorbeeld voor reisbeurzen.
- Inzetten op innovatiestages. Student en docent-onderzoeker werken als team voor een substantiële periode bij een mkb-ondernemer aan de doorontwikkeling van een innovatie. Dit kan betrekking hebben op technologische- en sociale innovaties als een nieuwe aanpak of methode. Deze stages kunnen zich richten op meerdere bedrijven die meedoen aan het onderzoek en een substantieel groter aantal die van de onderzoeksuitkomsten profiteren en waar inzet van vervolgonderzoek en studenten bij nodig is.
- Vergroten van de zichtbaarheid van het praktijkgericht onderzoek bij een breed publiek o.a. door actieve deelname hogescholen aan het jaarlijkse Weekend van de Wetenschap.

Hogescholen zijn toegerust op hun rol, met duurzame en effectieve onderzoeksgroepen.

Om tot duurzame en effectieve onderzoeksgroepen te komen dienen processen en systemen binnen de hogeschool, maar ook in het stelsel hierop ingericht te zijn. De versnellingsopties hiervoor zijn daarom uitgewerkt binnen drie thema's: de organisatie van het onderzoek op de hogeschool, de kwaliteitsborging en de financiering.

De organisatie van het onderzoek

Door de ontwikkeling van sterke onderzoeksgroepen die duurzaam en slagvaardig zijn, maar ook stevig ingebed zijn in het onderwijs, kan praktijkgericht onderzoek sneller komen tot de vergroting van haar impact.

Relevante beleidsvragen:

Om dit toekomstbeeld te kunnen realiseren dienen de volgende beleidsvragen beantwoord te worden:

1. Welke ontwikkelingen zijn nodig om binnen hogescholen te komen tot duurzame en omvangrijke onderzoeksgroepen?
2. Wat wordt door de hogescholen en het werkveld beschouwd als duurzaam en omvangrijk?
3. Wat is er nodig om een volledig en doelmatig functiehuis voor onderzoek te bouwen in hogescholen met lectoren, promovendi, post-docs, docent-onderzoekers, onderzoekende praktici en studenten?
4. Welke ontwikkelingen zijn nodig om te realiseren dat onderzoeksgroepen in hogescholen gebruik kunnen maken van een ondersteuningsstructuur zodanig dat hogescholen beter kunnen participeren in regionale en (inter)nationale consortia?
5. Welke ontwikkelingen zijn nodig om binnen hogescholen en in het hbo te komen tot meerjarige, duurzame en doelmatige onderzoeksprofilering?

Wat draagt nu al bij?

- Het hbo-postdocprogramma, draagt bij aan de ontwikkeling van het functiehuis en het perspectief voor onderzoekers bij hogescholen.
- SPRONG-regeling SIA, draagt bij aan de capaciteitsopbouw en de profilering van onderzoek en hogescholen.

Mogelijkheden ter versnelling:

- Het uitbouwen van de capaciteit van onderzoeksgroepen. Veel onderzoeksgroepen bestaan momenteel uit een lector met een aantal onderzoekers, die samen aan de lat staan voor alle taken. Grotere onderzoeksgroepen zijn slagvaardiger, zowel richting het werkveld als het onderwijs. Door de nadruk te leggen op het vergroten van het aantal docentonderzoekers, kan de verbinding met het onderwijs verstevigd worden en meer studenten en docenten in aanraking komen met onderzoek. Ook draagt dit bij aan de vernieuwing van het onderwijs en rijkere leeromgevingen. Met meer promovendi en postdocs wordt bijgedragen aan de kwaliteit van het onderzoek en de professionalisering van de staf. Ten slotte draagt uitbouw van de onderzoeksgroep bij aan de duurzaamheid van onderzoeksgroepen, doordat zij minder afhankelijk zijn van een individuele lector.
- Meer aandacht voor onderzoek in het hrm-beleid. Aandacht voor onderzoek is bij hogescholen nog niet altijd gemeengoed in het hrm-beleid. Meer aandacht voor carrièrepaden voor onderzoekers binnen de onderzoeksgroepen, voor het onderzoeksprofiel bij de werving van docent-onderzoekers en op onderzoeksprestaties in personeelsgesprekken versnellen de ontwikkeling naar een meer onderzoeksgerichte cultuur op een hogeschool.
- Inzetten op versterking van de onderzoeksondersteuningsstructuur. Hogescholen ervaren op dit moment dat bij het faciliteren van nationale en internationale aanvragen, en bij inbedding van het onderzoek in het onderwijs, de bestaande ondersteuningsstructuur vaak ontoereikend is. Met de versterking van de onderzoeksondersteuningsstructuur kan een hogeschool succesvoller onderzoeksfinanciering aanvragen en de inbedding van het onderzoek in het onderwijs vergroten. Ook kan worden gedacht aan het gezamenlijk

gebruiken van bestaande ondersteuningsstructuren, zowel tussen hogescholen als met universiteiten.

- Een groei in professionele masters. De ontwikkeling van professionele masters is ondertussen op gang gekomen, maar kan verder worden doorgezet. Professionele masters kunnen de kwaliteit en kwantiteit van praktijkgericht onderzoek op het hbo verder versterken door de nadruk die er in deze masters ligt op onderzoek.

Kwaliteitsborging

Sinds het ontstaan van praktijkgericht onderzoek is er permanent aandacht geweest voor het vergroten van de kwaliteit van onderzoek en de kaders om dit te borgen. Deze ontwikkeling dient niet stil te staan. Door de lat steeds hoger te leggen, kunnen hogescholen hun positie versterken en hun impact verder vergroten.

Beleidsvragen:

1. Hoe kunnen kaders, criteria en kennisproducten voor praktijkgericht onderzoek een eigen uitwerking krijgen ten opzichte van andere vormen van onderzoek, zodat praktijkgericht onderzoek op eigen merites kan worden beoordeeld?
2. Hoe zorgen wij dat hogescholen kwalitatief en kwantitatief de impact van het praktijkgericht onderzoek kunnen duiden (met oog voor de grote diversiteit binnen de hbo-sector)?
3. Hoe gaan de hogescholen de ambitie van open science realiseren, op zo'n manier dat onderzoeksdata beschikbaar zijn voor onderzoekers binnen de eigen hogeschool, van andere hogescholen of verbonden aan andere kennisinstellingen, en voor partners uit de beroepspraktijk?

Wat draagt nu al bij?

- De doorontwikkeling van het Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek (BKO) en de intervisiemethodiek ontwikkeld door Regieorgaan SIA.
- Deelname van hogescholen aan het Nationaal Platform Open Science.
- Toepassing van de gedragscode wetenschappelijke integriteit. Dit zijn zorgplichten zoals het instellen van een ethische adviescommissie, uniforme klachtenafhandeling en datamanagement.
- De ontwikkeling van dashboardinformatie praktijkgericht onderzoek (Atlas e.d.)

Mogelijkheden ter versnelling:

- Stimuleren van de toename van het belang van peer review bij de beoordeling van praktijkgericht onderzoek.
- Werken aan een systeem voor impactmeting. Hiermee wordt het inzicht vergroot in de opbrengsten van praktijkgericht onderzoek voor de praktijk, het onderwijs en de maatschappij. Dit betekent dat de documentatie van het brede palet aan producten dat het praktijkgericht onderzoek oplevert bij alle hogescholen op orde en toegankelijk is.
- Doorontwikkelen zichtbaarheid van impact. Niet alleen het definiëren en meten van impact is nodig, maar ook het delen en zichtbaar maken van deze resultaten. Dit draagt ook bij aan de bekendheid over de waarde van praktijkgericht onderzoek. Het platform dat hiervoor momenteel wordt ontwikkeld door SURF, Regieorgaan SIA en de Vereniging Hogescholen kan verder worden doorontwikkeld, met een streven naar 100% dekking.
- Werken aan een adequate ondersteuningsstructuur voor open science. Waaronder ICT-structuren, passend bij de kennisproducten van praktijkgericht onderzoek, ondersteunende systemen, up to date deskundigheid bij ICT-medewerkers en onderzoekers en voldoende capaciteit om de data ook beschikbaar te maken. Met het nationaal platform worden de eerste stappen hiervoor gezet.

Financiering

De eerste, tweede en derde geldstroom voor praktijkgericht onderzoek stelt hogescholen in staat een onmisbare rol in te nemen als kennisinstellingen. Tegelijkertijd wordt er ook steeds meer gevraagd van hogescholen. Als hogescholen hun maatschappelijke rol effectiever dienen in te vullen, betekent dat ook iets voor de financiering van praktijkgericht onderzoek.

Relevante beleidsvragen:

Om dit toekomstbeeld te kunnen realiseren dienen de volgende beleidsvragen beantwoord te worden:

- Wanneer is er sprake van een 1^e en 2^e geldstroom van voldoende omvang om samenwerking in consortia en aansluiting op thematische agenda's mogelijk te maken?
- Gelet op de brede doelstellingen van praktijkgericht onderzoek, in hoeverre is een andere balans tussen de verschillende middelenstromen wenselijk?
- Welke arrangementen zijn effectief om de investeringen vanuit de praktijk in praktijkgericht onderzoek (derde geldstroom) uit te breiden en op te schalen?

Wat draagt nu al bij?

- De 25 mln euro die in 2018 is vrijgemaakt voor het onderzoek aan hogescholen draagt bij aan de ontwikkeling van alle eerder genoemde instrumenten die de versnelling ondersteunen.

Mogelijkheden ter versnelling:

- Het doorontwikkelen van de bekostigingssystematiek voor onderzoek: De onderzoeksbekostiging in het hbo wordt momenteel grotendeels verdeeld op basis van studentenaantallen. Onder andere het onderzoek naar de bekostiging van CHEPS en de commissie van Rijn heeft de vraag opgeworpen of de wijze van bekostigen momenteel past bij de ontwikkeling die het praktijkgericht onderzoek op het hbo doormaakt. Voor de doorontwikkeling van praktijkgericht onderzoek is het zinvol om deze bekostigingssystematiek te heroverwegen: zou het totale budget ook moeten meebewegen met het aantal studenten? Moet er een vaste voet onderzoek komen in het hbo? Zijn er andere gronden waarop je de verdeling zou moeten baseren, zoals het aantal lectoren, mastergraden of andere criteria voor onderzoeksintensiteit?
- Mogelijke aanvullende middelen investeren via de eerste geldstroom: Als een kabinet nieuwe middelen beschikbaar zou stellen voor praktijkgericht onderzoek, heeft het de voorkeur deze met name te investeren in de eerste geldstroom. Daarmee kan de inbedding in het onderwijs verder versterkt worden, en zijn onderzoeksgroepen minder afhankelijk van tijdelijke projectfinanciering.
- Sterke regiefunctie voor de tweede geldstroom: Door de regiefunctie van de tweede geldstroom te versterken, kan de tweede geldstroom niet alleen kwaliteitsversterkend werken, maar ook meer focus en massa creëren in het praktijkgericht onderzoek. Dit dient aan te sluiten bij de inzet die hogescholen via de eerste geldstroom plegen om zich te profileren. Dit kunnen onderzoeksfinanciers doen door verder te bouwen aan onderzoeksprogramma's die gericht zijn op prioritaire thema's voor de samenleving, dubbellingen en witte vlekken te voorkomen, en samenwerking te stimuleren en versterken. Hierbij is een goede balans met de eerste geldstroom van belang om problemen rondom aanvraagdruk en matching te voorkomen.
- Meer financieringsmogelijkheden voor het proces van vraagarticulatie en consortiumvorming. Het bouwen van goede consortia en tijd voor het proces van vraagarticulatie leidt tot betere onderzoeksaanvragen met meer draagvlak bij de praktijkpartners en daardoor meer maatschappelijke impact.
- Ontwikkelen en opschalen van effectieve arrangementen om de investeringen van de praktijk in praktijkgericht onderzoek (derde geldstroom) te vergroten.

Bijlage

Lijst van organisaties die tijdens het proces, bijvoorbeeld door een interview of deelname aan een workshop, betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van de verkenning.

- Aeres Hogeschool
- Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten
- ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten
- Avans Hogeschool
- Christelijke Hogeschool Windesheim
- De Haagse Hogeschool
- Hanze Hogeschool Groningen
- HAS Hogeschool
- Hogeschool Inholland
- Hogeschool Rotterdam
- Hogeschool Utrecht
- Hogeschool van Amsterdam
- Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
- Hogeschool voor de Kunsten Utrecht
- HZ University of Applied Sciences
- ISO
- KNAW
- LSVb
- Ministerie van EZK (directie I&K)
- Ministerie van EZK (directie Ondernemerschap)
- MKB Nederland
- NRO
- NWO
- NWO-instituten
- Oost NL
- Rijkskennisinstellingen
- Saxion Hogeschool
- Sociaal Cultureel Planbureau
- TNO
- Van Hall Larenstein
- Vereniging van Lectoren
- VNO/NCW
- VSNU
- ZonMW
- Zuyd Hogeschool